

lepo oblikovana in opremljena (mojstrske fotografije Joca Žnidaršiča), ni pa bila knjiga, ki bi jo človek lahko »vzel s seboj«, kamorkoli bi šel. *Družinska pesmarica* taka knjiga je. In če k temu prištejemo še dodano zgoščenko z izbranimi dokumentarnimi posnetki iz zvočnega arhiva GNI (pripravil jo je mag. Drago Kunej, ob izbranih petih pesmih pa prinaša še nekaj inštrumentalnih melodij, peto pesem ob inštrumentalni spremljavi, primer otroškega besedila in primer pritrkavanja), nam postane tokratna ponudba Mladinske knjige razumljiva: namen in domet *Pesmarice* naj bi bila izdaja nove, priročne in vabljive ter strokovno neoporečne pesmarice, ki je na našem trgu ni. Z njo pa se je zapolnila tudi zevajoča tržna niša, saj je, taka kot je, namenjena najširšemu krogu uporabnikov. Če k temu dodamo še dejstvo, da *Družinska pesmarica* ni le poskus nekakšnega skrajšanega ponatisa *Pesmi slovenske dežele* (saj prinaša večinoma druge in celo nekatere doslej še neobjavljene ljudske pesmi iz arhiva GNI) in da ji je uspelo zaokrožiti peto (še živo!) podobo slovenske ljudske pesmi, je založniški dosežek z izdajo *Družinske pesmarice* velik.

Z *Družinsko pesmarico* smo dobili priročno, zanimivo in prijazno branje za vsakogar, ki mu peti del naše ljudske kulture ni deveta vas. »Povsod pojejo malo drugače in imajo svoje lastne narečne in glasbene posebnosti, ki bogatijo naše izročilo. Tega pa premalo poznamo in prav pesmarica nam bo pomagala, da bo naše znanje o glasbeni dediščini večje,« je na ovitek tega »ljubeznivega pripomočka pevski volji in navdušenju« zapisal dr. Marko Terseglav. Tudi zato bi si knjiga zaslužila, da najde mesto v vsakem domu. Da bi jo lahko vsakdo z veseljem vzel v roke in si iz nje zapel. Zase in/ali za druge. Vsakdo in/ali vsi. Kadarkoli in/ali kjerkoli. Komurkoli.

Igor Cvetko

Sedmak, Mateja: *Kri in kultura: etnično mešane zakonske zveze v Slovenski Istri*. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko: Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije, 2002, 403 str., ilustr. (Knjižnica Annales Majora).

Knjiga s pomenljivim naslovom – *Kri in kultura: etnično mešane zakonske zveze v Slovenski Istri*, sociologinje Mateje Sedmak je široko zastavljeno znanstveno delo. Avtorica je v knjigi objavila dopolnjeno doktorsko disertacijo, v kateri obravnava etnično mešane zakonske in izvenzakonske zveze v slovenski Istri. Za ta prikaz je uporabila biografsko metodo, ki je v socialnih vedah eden od načinov prikazovanja in reševanja določenih pojavov: položaj posameznika v okolju, odziv okolja na posameznika, politični dogodki in socialno-gospodarsko stanje, vedenje posameznika, moralne norme in vrednote, ...

Rdeča nit knjige je mešana zakonska zveza. In kaj to je? V sociologiji kategorija, ki obravnava specifično obliko zakonskega povezovanja, med kateriji tega povezovanja pa še nekaj drugega, kot beremo v knjigi:

»Ne vem, ko je izmislilo taj pojam mešani brak. Sad si uzeo nešto, pa si promučkao, ne vem, sam ta izraz mešani mi se ne sviđa, a kamo li što iz toga sledi. Čiste rase nema ...« (48-letna Hrvatica, poročena s Slovencem)

Sociološko študijo o mešanih zakonskih zvezah je avtorica razdelila na tri dele: v prvem je predstavila sociološko vedo, ki se ukvarja s to tematiko in kot pravi dr. Tanja Rener »plačala svoj dolg« teorijam, ki se ukvarjajo s proučevanjem mešanih zakonskih zvez. Teoretični del je informativen in pregleden, to preglednost še poudarjajo tabele, ki so nastale kot rezultat anketiranja. V uvodnem delu avtorica predstavlja mnoge sociologe in njihove znanstvene teorije in ugotovitve, te pa povezuje z ugotovitvami svoje raziskave.

658 Medtem ko prvi del knjige temelji na proučevanju domače in tuje literature ter na statističnih virih, avtorica v drugem in tretjem delu predstavlja terensko delo, pri katerem se je odločila za avtobiografski metodološki pristop izbranih informatorjev: slovenskih prebivalcev, prebivalcev avtohtone italijanske manjšine in priseljencev iz republik nekdanje Jugoslavije. V drugem delu se avtorica posveča interpretacijam avtobiografskih zgodb, katere potem v zadnjem delu analizira in predstavlja rezultate študije; v gradivu ugotavlja stopnjo socialne in kulturne bližine ter stopnjo medetnične strpnosti med anketiranci in njihovim okoljem. V zgodbah posameznikov, ki nas skozi procese medkulturnega soočanja seznanjajo z realnostjo vsakdanjega življenja, se prepletajo različni jeziki, običaji, tradicije, vere, prilagajanja in zavračanja, etnične in nacionalne pripadnosti.

Mateja Sedmak je raziskavo o etnično mešanih zakonih postavila v slovensko Istro in za tovrstno študijo se je njena izbira pokazala za zelo primerno; zaradi pestrih zgodovinskih prepletanj na tem prostoru, geopolitične meje z Italijo in Hrvaško in posledično etničnega pluralizma, ki se je s priseljenci iz naše bivše države v 70-tih letih prejšnjega stoletja še okreplil.

Iz pripovedi, ki jih je avtorica razdelila v kategorije, izvemo, da so navzven najmanj »problematične« zakonske zveze med pripadniki italijanske manjšine, ki kot avtohtoni prebivalci živijo v istem kulturnem okolju kot njihovi slovenski partnerji ali kot pravi informator:

»Čutim se pač kot pripadnik te zemlje, ne čutim se kot neka podaljšana nacionalnost iz Italije. Jaz sem pripadnik te zemlje in jemljem svojo nacionalnost kot kulturo zlasti, ne pa kot nekaj političnega, nacionalističnega. /.../ Res pa je, da nisem postavil sebi v življenje, najprej sem Italijan, to je nad vsem /.../, jaz sem državljan te države, tle plačam svoje davke in seveda bi želel biti enak med enakimi, tudi v pravicah. Mislim, to so moje osnovne pravice, da volim in da zahtevam to, kar pač sem in za kar jaz tudi plačam. To je to razlikovanje.« (48-letni pripadnik italijanske manjšine, poročen s Slovenko)

Sporazumevanje kot temeljno sredstvo ohranjanja skupinske identitete je obravnavano iz različnih zornih kotov: v odnosu med partnerjema, do skupnih otrok (izbire imena, izbire vrtca in šole, vzgoje), do sorodnikov, do okolice. Iz navidezno »tehničnega« vprašanja o jeziku se odpira široko polje

z medpartnersko in družinsko komunikacijo, vplivom družbeno-politične klime, od pragmatičnosti, tolerance do stereotipov in nestrpnosti. Pri naslednji pripovedi pri opredeljevanju narodne zavesti ob otrokovem rojstvu že zaznamo asimilacijo:

»Otrok ima tudi nevtrarno ime ... sem dajala imena tako, niso čisto niti slovenska ... niti muslimansko, ker sem rekla, ne živi v tem okolju, izogneš se marsikateri sitnosti ... bila so mi vseč tudi nekatera muslimanska imena, samo pravim, da vseeno, da mogoče v muslimanskem okolju. Mogoče tudi zato tako razmišljam, ker sem vseeno obremenjena s tem okoljem, v katerem živim kot priseljenec, jaz ne rečem, da ne. Ampak potem pri meni so mi vseč tudi čisto slovenska imena, ne. Ampak nisem hotela dat, saj mož ve. /.../ Jaz nisem hotela, ker so to slovenska imena ..., ampak so lepa imena. Nisem čutla nekje, da bi jaz...« (40-letna Bošnjakinja, poročena s Slovincem) 659

Ali pa strah pred odzivom iz okolice:

»Čeprav jaz ji rečem, če ti kdo kaj reče, reči, da si 'baštardo' (mešanec, križanec), ker tvoja mama je Slovenka, tvoj oče je dol iz Bosne, jaz sem pa 'baštardo'. Naj vzame na hec.« (35-letna Slovenka, poročena z bosanskim Srbom)

Z razpadom Jugoslavije so nastale nove politične razmejitve in preobrati in prišlo je do mnogih neprostovoljnih transformacij v mešanih zakonskih zvezah, do formiranja novih nacionalnih entitet. Te spremenjene razmere so za mnoge priseljence neprijazne in so pripeljale tudi do stisk in strahu, do ksenofobične nestrpnosti in naraščajočega nacionalizma, ki že tako niha na tanki nitki in kaj hitro lahko zdrkne v globeli manipulacije, nesprejemanja drugačnosti in netolerantnosti. Iz pripovedovanja zakoncev prepoznamo medkulturne razlike v čustvovanju, mentaliteti in stopnji družabnosti:

»Jaz moram povedat tako, jaz čutim to razliko tudi, ko sem jaz prišel tukaj, Vida nas je povabila, Jasna nas je povabila, smo šli svuda, lepo. Samo, kako bi to definirali? Obstaja razlika, ker ti ne dovoli, da si takšen, kakršen si. Nego moraš se prilagajat enim normam. In to je omejevanje za mene. Pač če sem jaz vas sprejel tukaj, bi se lahko ... kako sem jaz vedno govoril, občutek sem imel, kot da mi pravijo: 'Počuti se kot doma, ampak se ne obnašaj tako.'« (46-letni mož – Srb)

»Ja, tukaj se moraš prilagoditi situaciji, ljudem, s katerimi kontaktiraš, na nivo, ki ga oni lahko sprejemajo. Medtem ko dol tega ni. Ti se lahko povsod obnašaš tako, kakršen si. In poveš tisto, kar misliš.« (njegova žena – Slovenka)

Vsekakor zanimiva in še kako aktualna knjiga, veliko znanstveno delo in prijazno branje tudi za nestrokovnjake.

Zvona Ciglič